

EU JA SOSIAALIPOLITIikka – KÄYNNISSÄ RINNAKKAISIA PROSESSEJA

Niko Väänänen: YTM, erityisasiantuntija, Eläketurvakeskus

niko.vaananen@etk.fi

Janus vol. 25 (4) 2017, 342–349

JOHDANTO

Euroopan unioni on tienhaarassa. Kesäkuussa 2016 Iso-Britannia päätti kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista (EU). Merkittävänä kampanjateemana Ison-Britannian kansanäänestyksessä oli myös sosiaalipolitiikka, etenkin EU-maahanmuuttajien oikeus yhtäläiseen sosiaaliturvaan. Sosiaalipolitiikka on tärkeä EU-tason kysymys.

Tarkastelen kirjoituksessani kolmea eri EU-tason prosessia, joilla on vaikutusta kansallisen tason sosiaalipolitiikkaan tai ainakin siitä käytävään keskusteluun: talouspolitiikan ohjausjaksoa, avoimen koordinaation menetelmää sekä Eurooppa2020-strategiaa. Kirjoitukseni tarkastelee erityisesti ohjausjaksoa, koska sitä on käsitelty suomen kielellä vain vähän. Perinteisesti EU-tason sosiaalipolitiikan vaikutusmekanismiksi on nähty avoimen koordinaation menetelmä (AKM), joka tarkoittaa yhteisten suuntaviivojen määrittämistä, vertaisoppimista, tietojen vaihtamista sekä indikaattorien kehittämistä.

Kirjoitukseni tavoite on avata sitä, millaisia sosiaalipolitiikan ohjausvälineitä talouspolitiikan ohjausjakso, avoimen koordinaation menetelmä ja Eurooppa2020-strategia ovat. Näen, että sosiaalipolitiikan analysoinnissa tulisi ottaa

huomioon useampi eri EU-tason prosessi.

EU-instituutioiden vaikutusta sosiaalipolitiikkaan voi analysoida myös EU-tuomioistuimen toiminnan kautta (ks. Kiuru 2009) tai sosiaalirahaston toimintaa tarkastelemalla (ks. Lehtinen 2013). Jätän nämä kuitenkin tarkastelun ulkopuolelle.

SOSIAALIPOLIITTISEN YHTEISTYÖN HISTORIASTA

Suomessa sosiaalipolitiikalla on perinteisesti ymmärretty laajasti hyvinvointivaltioon liittyvät etuudet ja palvelut (Anttonen & Sipilä 2000). EU-kontekstissa sosiaalipolitiikassa painottuvat erityisesti työelämän sääntelyyn ja liikkuvuuteen liittyvät kysymykset (Daly 2006). Jäsenvaltioiden ja komission muodostaman sosiaalisen suojelun komitean työ keskittyy sosiaaliseen inklusioon, eläkkeisiin, terveydenhuoltoon sekä pitkäaikaishoitoon.

Euroopan talousyhteisö syntyi, nimensä mukaisesti, talusyhteisöksi. Alun perin yhteisöä perustettaessa myös sosiaalipolitiikan harmonisointi nousi keskusteluun, ja sitä kannatti etenkin Ranska. Ohjatusta yhteisötason harmonisoinnista päätettiin luopua, koska uskottiin että yhteismarkkinat johtai-

sivat sosiaaliturvajärjestelmien ”spontaaniin” harmonisointiin. (Pakaslahti 2011, 24.) Yhteismarkkinat edellyttivät kuitenkin työperusteisen sosiaaliturvan koordinointia. Ensimmäiset sosiaaliturvan alaan liittyvät asetukset koskivatkin sosiaaliturvaetuuksien koordinoimista (3/58 & 4/58).¹ Näillä asetuksilla haluttiin varmistaa, että työn perässä toiseen jäsenvaltioon muuttava saisi samankaltaiset oikeudet sosiaaliturvaan kuin jäsenvaltion kansalainen.

1960- ja 1970-luvuilla EU:ssa keskusteltiin laajasti sosiaalipolitiikasta, ja erilaisia aloitteita tuotiin pöydälle. Mitään varsinaisen merkittävää pysyvää rakennelmaa ei kuitenkaan sosiaalipolitiikan saralle tullut. (Pakaslahti 2011, 28–30.) Liikettä sosiaalipolitiikassa tapahtui vasta 1980-luvun lopulla, kun komission puheenjohtaja Jacques Delors ajoi aktiivisesti integraatiota eteenpäin talous- ja rahaliiton muodossa. Sisämarkkinoita tulisi täydentää laajemmalla yhteiskunnallisella integraatiolla, johon tarvittiin myös sosiaalipolitiikkaa. Yhteismarkkinoiden luominen oli jäänyt lähinnä kaupan näkyvien esteiden (kuten tullien ja kiintiöiden) purkamiseen. (Ahtela & Pohja 1998.)

Merkittävin vaikutus Delorsin aikakaudelta tuli talous- ja rahaliittoon liittyvien sääntöjen, ns. EMU-kriteerien, muodossa. Maastrichtin sopimuksessa vuonna 1992 sitouduttiin talouspoliittisiin tavoitteisiin, jotka koskivat niin budjettialijäämää kuin julkista velkaa.² Myöhemmin nämä säännöt kirjattiin vakaus- ja kasvusopimukseen. Alkuaan sosiaalipoliittiset vaikutukset olivat välillisiä, kun hallitukset pyrkivät sopeuttamaan sosiaalimenojaan noudattaakseen talouspoliittisia tavoitteita

(Pakaslahti 1999). Nykyään taloussääntöjen noudattamista seurataan osana talouspolitiikan ohjausjaksoa.

Yksi suurimpia kysymyksiä 1990-luvun EU-tason sosiaalipolitiikassa oli sopivan yhteistyömetodin löytäminen. Jäsenvaltiot pitivät tiukasti kiinni subsidiariteetti- sekä suhteellisuusperiaatteista ja halusivat EU-tason toimintaa ainoastaan, jos eivät itse pystyisi vastaamaan haasteisiin. (Saari & Kvist 2007.)

Vuosikymmenen loppupuolella tilanne kuitenkin muuttui ja sopivasta työvälineestä päästiin yhteisymmärrykseen. Vuonna 2000 Eurooppa-neuvosto toi sosiaalipolitiikan saralle uuden metodin, ns. avoimen koordinaation menetelmän (AKM). Metodista ryhdyttiin soveltamaan aluksi köyhyyden ja sosiaalisen suojelun alalle, myöhemmin mukaan tulivat eläkkeet, terveyspalvelut ja pitkäaikaishoito. (Saari & Kvist 2007.)

2000-luvulla jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkaan on pyritty vaikuttamaan myös EU:n yhteisillä strategioilla. Vuonna 2000 käynnistyi Lissabonin strategia, jossa sosiaalipolitiikka asetettiin samalle viivalle talous- ja työllisyyspolitiikan kanssa. Vuonna 2010 käynnistyi Eurooppa2020-strategia, jossa sosiaalipoliittisina painotuksina olivat koulupudokkaiden ja köyhyysriskissä elävien määrän vähentäminen.

OHJAUSJAKSON VAIKUTUS KANSALLISEEN SOSIAALIPOLITIikkaAN

Mikä on talouspolitiikan ohjausjakso?

Vuodesta 2011 alkaen talouspolitiikan ohjausjakso, tai EU:n talouspoliittinen

ohjausjakso, on ollut EU:n talouspoliittisten sääntöjen vuosittain toistuva seurantavaihe. Sen avulla komissio on sovittanut kansallisen talous- ja finanssipolitiikan raportoinnin ja aikataulut yhteen.

Ohjausjakso käynnistyy vuodenvaihteessa, jolloin komissio julkaisee vuosittaisen kasvuselvityksen. Kevään mittaan komissio laatii jokaisesta jäsenvaltiosta yksityiskohtaisemman maaraportin, jossa se analysoi jäsenvaltion talouden tilaa laaja-alaisesti. Jäsenvaltiot raportoivat julkisesta taloudesta vakaus- ja lähentymisohjelmilla. Sosiaalipolitiikan saralla tapahtuneista muutoksista raportoitiin aiemmin tiiviillä sosiaalisella raportilla, mutta siitä luovuttiin 2015.

Talouspolitiikan ohjausjakso päättyy heinäkuussa komission valmistelemiin ja neuvoston hyväksymiin maakohtaisiin suosituksiin, jotka koskevat merkittävimpiä talous- ja yhteiskuntapoliittisia haasteita ja sitä, kuinka niihin tulisi vastata. Heinäkuusta seuraavan jakson alkuun asti jäsenvaltioiden tulisi toimeenpanna suosituksia kansallisella tasolla.

Lähtökohtaisesti kyseessä on talouspolitiikan sääntöjen seuranta, mutta suositusten juridinen perusta vaihtelee. Joillain suosituksilla on selvä yhtymäkohta talouspoliittisiin sääntöihin, toisilla taas ei. Osana ohjausjaksoa on kiinnitetty huomiota sosiaalipoliittisiin teemoihin, kuten sosiaali- ja terveyspalveluihin ja eläkejärjestelmiin. Talouspolitiikan ohjausjaksolla vaikutetaan välillisesti myös kansalliseen sosiaalipolitiikkaan.

Se, että osan suosituksista voi johtaa taloussääntöihin ja osan taas ei, on ongel-

mallista. Sääntöperusteisuuden kannalta olisi selkeää, jos suositusten juridinen perusta tulisi esille. Tämä lisäisi prosessin läpinäkyvyyttä. Tästä seuraa myös se, että ohjausjaksoson merkittävyys ja vaikutus on epäselvä.

Miten talouspolitiikan ohjausjakso vaikuttaa sosiaalipolitiikkaan?

Kuudes talouspolitiikan ohjausjakso käytiin läpi keväällä 2016. Suomessa ohjausjakso sai jonkin verran huomiota mediassa. Tiedotusvälineet kertoivat komission huomauttaneen Suomea toistamiseen kasvu- ja vakaussopimukseen liittyvien rajojen rikkomisesta. Hallitus vastasi komission varoituskirjeeseen toteamalla Suomen olevan sitoutunut rakenteellisiin uudistuksiin ja ottavan taloussäännöt vakavasti.³

Sisällöllistä keskustelua ohjausjaksosta on käyty Suomessa varsin vähän. Kyseessä on kuitenkin merkittävä EU:n integraatiokehityksen urapolku. EU:n institutionaalisisessa rakenteessa ohjausjakso sijoittuu velvoittavan lainsäädännön ja avoimen koordinaation välimaastoon. Ohjausjakso ei luo uutta oikeusperustaa, mutta jaksoon liittyvät sanktiomahdollisuudet tekevät siitä koordinaatiota voimakkaampaa.

Voidaan tulkita, että talouspolitiikan ohjausjakso on lisännyt eri koordinaatiotoimien yhtenäisyyttä (Bekker 2013). Ohjausjaksoson lopputulelman eli maakohtaisten suositusten juridinen perusta on pitkälti taloussäännöissä, kuten kasvu- ja vakaussopimusta tai makrotalouden epätasapainoa koskevissa SEUT4-artikloissa.

Sen sijaan, että komissio pelkääntään seuraisi sääntöjen toimeenpanoa, se voi sääntöjoustoja myöntämällä lisätä poliittista ohjausvaltaansa jäsenvaltioihin. Tästä on esimerkkinä komission tammikuussa 2015 julkaisema tulkinta5 EU:n kasvu- ja vakaussopimukseen sisältyvistä mahdollisista sääntöjoustoista, joiden perusteella jäsenvaltiot olisivat vapautettuja alijäämä- ja velkatavoitteista. Näihin voivat lukeutua myös tietyt sosiaaliturvajärjestelmää koskevat uudistukset.

Varsin tiukoista sanktiomenettelysäännöistä huolimatta EU:ssa ei ole kertaakaan toimeenpantu vakaus- ja kasvusopimukseen sisältyvää talletussakkorangaistusta. Heinäkuussa 2016 komissio päätti jättää Portugalia ja Espanjaa koskevan sanktiomenettelyn kesken.⁶

Onko suosituksilla väliä?

Suosituksia huomioidaan poliittisessa keskustelussa eri maissa eri tavalla. Jäsenvaltion hallitus vastaa kansalliselle parlamentilleen, ja kansallisten parlamenttien kiinnostus EU-politiikkaa kohtaan vaihtelee paljon (ks. Zeitlin & Vanhercke 2014). Joissain maissa poliittisella ohjauksella on ollut vaikutusta, kun maan poliittiset toimijat ovat ottaneet suositukset huomioon. Näin esimerkiksi Italian kohdalla, missä EU-instituutioilla oli merkittävä rooli vuoden 2012 eläkeuudistuksessa (de la Porte & Natali 2014).

Keskimäärin jäsenvaltiot ovat toimeenpanneet suosituksia kuitenkin heikosti. Euroopan parlamentin tutkimusosasto arvioi, että vuodesta 2011 vuoteen 2013 suositusten toimeenpano laski

lähelle 10 prosenttia, ja vuonna 2013 puolta suosituksista ei toimeenpantu lainkaan (de Finance, 2014). Huolimatta heikosta toimeenpanosta ohjausjaksolla on tärkeä rooli ”policy shaping”-mielessä, sillä se nostaa esiin näkökulmia ja lähestymistapoja. Tämä vaikuttaa myös julkiseen keskusteluun EU-maissa.

Onko talouspolitiikan ohjausjakso tuonut sosiaalipolitiikalle uuden suunnan?

Ohjausjakso on tullut jäädäkseen, ja politiikkaohjausta voi tulla yhä enemmän sitä kautta. Mikäli politiikkaohjauksen rooli kasvaa, voi myös kansanedustuslaitosten ja työmarkkinaosapuolten rooli ohjausjaksossa kasvaa. Komissio tavoittelee sitä, että ohjausjakson kansallinen näkyvyys kasvaisi ja työmarkkinaosapuolet osallistettaisiin suositusten toimeenpanoon. Komission näkökulmasta ohjausjakso on vahvistanut sen roolia, sillä se vastaa ohjausjakson toimeenpanosta. Neuvosto päättää lopullisista ohjausjaksoa koskevista suosituksista (Zeitlin & Vanhercke 2014). Suosituksia koskevaan neuvotteluprosessiin on kohdistunut kritiikkiä, koska niistä neuvotellaan eri virkamieskokoonpanoissa hyvin lyhyellä varoitusaajalla.

Jäsenvaltioissa (esimerkiksi Ranskassa) on herännyt huolta siitä, että sosiaalipolitiikasta on tullut nykyisen ohjausjakson puitteissa täysin alisteinen talouspolitiikalle. Euroalueen mailla ei ole mahdollisuutta devalvoida valuuttaansa. Tällöin kilpailukykyä pyritään usein parantamaan työ- ja sosiaaliturvajärjestelmiin kohdistuvilla uudistuksilla, jotka ovat suoraan jokaisen maan hyvinvointiyhteiskuntamallin ytimessä. Jäsenvaltioiden keskuudessa onkin

väläytelty mahdollisuutta perustaa uusi sosiaalinen euroryhmä, jossa tapaisivat sosiaali- ja työministerit.⁷ Tämä toimisi vastapainona valtionvarainministerien euroryhmälle. Hanke on kuitenkin herättänyt vastustusta monissa jäsenvaltioissa.

AVOIMEN KOORDINAATION MENETELMÄN VAIKUTUS SOSIAALIPOLITIikkaan

Perinteisesti on tulkittu, että avoimen koordinaation menetelmä jäsenvaltioiden välisenä oppimismekanismina on EU-tason sosiaalipolitiikan työväline (ks. esim. Kari ym. 2008). Avoimen koordinaation menetelmässä jäsenvaltioiden rooli on vahva, ja se on metodina soft law -tyyppistä pehmeää hallintavaltaa. Se korostaa EU:n luonnetta hallitustenvälisenä organisaationa, ja eri maiden sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehet ovat siinä keskeisessä roolissa (Kattelus 2013, 89). Koska AKM on pääasiallisesti jäsenvaltioiden välinen prosessi, siinä ei ole erikseen määritelty, kuinka sitä tulisi kansallisesti soveltaa. Käytännöt vaihtelevatkin jäsenvaltioissa.

Vahvasta jäsenvaltioiden omistajuudesta seuraa, että erilaiset seurantamekanismit ovat avoimen koordinaation osalta heikkoja. Jäsenvaltiot myös kunnioittavat kansallista liikkumatilaa sosiaalipolitiikan saralla, eivätkä anna kovin halukkaasti kriittistä palautetta toisten maiden sosiaaliturvauudistuksista. Tämä olisi kuitenkin menetelmän kannalta olennaista. Samoin myös Euroopan parlamentti on sivussa tästä prosessista (emt.).

Avoimen koordinaation menetelmän haasteena ovat myös aikataululliset syyt. Kansallisten virkamiesten on työlästä perehtyä eri maiden sosiaaliturvauudistuksiin syvällisen vertaisarvion tekemiseksi. Hyvä vertaisarvio on kuitenkin toimivan AKM:n edellytys, muutoin vertaisoppiminen on mahdotonta. Sosiaalisen suojelun komitealla on oma rajallinen aikansa, ja se joutuu priorisoimaan AKM:n ja yhteisten kantojen muodostamisen välillä. Prosessiin liittyy myös lukematon määrä eri indikaattoreita, mikä tekee tarkan analyysin hyvin vaikeaksi (Kattelus 2013).

Hallinnon näkökulmasta katsottuna AKM korostaa konsultatiivista ja toistavaa indikaattorien kehittämisen prosessia, suorituskyvystä raportoinnista ja laadullista vertaisarviointia (Sabel & Zeitlin 2010). Indikaattorit itsessään asettavat eri maiden sosiaaliturvajärjestelmät tiettyyn valoon. Joskus myös indikaattoreille määritellyt raja-arvot muuttavat kansallista tarkastelutapaa, kuten köyhyysriskin osalta on käynyt (Kuivalainen & Palola 2013). Indikaattoreilla ja avoimen koordinaation menetelmällä on merkitystä.

Mitä enemmän vallankäyttö EU:ssa siirtyy kohti kovaa hallintavaltaa (ns. hard law), sitä lähemmäs siirrytään kohti liittovaltiomaista unionia (Terpan 2013). Talouspolitiikan ohjausjaksos edustaa selkeästi kovaa hallintavaltaa rikkomusmenettelyineen. Sen rinnalla avoimen koordinaation menetelmä on vahvemmin jäsenvaltioiden väliseen vertaispaineeseen perustuvaa.

AKM on nostanut yleiseurooppalaiseen keskusteluun tiettyjä teemoja, kuten eläkeiän nostaminen, jota komissio

on aktiivisesti ajanut. Samoin AKM on määritellyt keskusteluilmapiiriä Euroopassa, koska se määrittää eurooppalaiset viitearvot.

STRATEGIAN VAIKUTUS SOSIAALIPOLITIIKKAAN

2000-luku käynnistyi ensimmäisellä EU:n yhteisellä strategialla, Lissabonin strategialla. Strategia nosti sosiaalipolitiikan samalle viivalle talous- ja työllisyyspolitiikan kanssa. Strategiassa painotettiin sellaisten rakenteellisten uudistusten tarpeellisuutta, joilla saavutettaisiin parempi talouskasvu, korkeampi työllisyysaste sekä parempi sosiaalinen yhteenkuuluvuus. (Kattelus 2013, 75–76.)

Kuluva vuosikymmen käynnistyi EU:n seuraavalla strategialla, Eurooppa2020-strategialla. Kyseessä on EU:n strategia tulla kestävämmäksi ja toimivammaksi talousalueeksi. Strategiassa on sosiaalipoliittisia tavoitteita: koulupudokkaiden määrän tulisi vähentyä alle 10 prosenttiin ja köyhyysriskissä olevien vähentyä 20 miljoonalla hengellä. Nämä kaksi hanketta ovat strategian sosiaalipoliittinen kärki (Eurostat 2015). Osana strategiaa EU-maat ovat sitoutuneet omiin kansallisiin tavoitteisiinsa, jotka yhdessä muodostavat EU-tason kokonaistavoitteet. Suomi on osana Eurooppa2020-strategiaa sitoutunut vähentämään köyhyysriskissä elävien ja koulupudokkaiden määrää.

Strategia on lähinnä monitorointimekanismi. Suomessa strategia ei ole missään vaiheessa noussut kovin merkittävästi esille. Toisaalta komissiolla ei ole varsinaisia keinoja vaikuttaa strategian

tavoitteiden saavuttamiseen kansallisella tasolla. Välillistä valtaa kuitenkin on, sillä komissio huomioi strategian tavoitteet talouspolitiikan ohjausjakson osana annetuissa suosituksissa. Muut keinot ovat rahastot (kuten ESR) sekä tietoisuuden kasvattaminen.

Eurooppa2020-strategia on puolivälissä. Tavoitteet ovat etääntyneet ja vaikuttaa epätodennäköiseltä, että kaikkia strategian tavoitteista saavutettaisiin. Viimeisimpien tietojen mukaan sosiaalipoliittisissa kärkihankkeissa köyhyysriskin vähentämiseksi ei ole edistytty koko EU:n tasolla käytännössä lainkaan (Eurostat 2016).

YHTEENVETO

EU-tason sosiaalipolitiikan analysoinnissa on syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota myös muihin käytäntöihin kuin avoimen koordinaation menetelmään. EU:ssa on käynnissä useita rinnakkaisia ja limittäisiä prosesseja, joilla on vaikutusta jäsenvaltioiden harjoittamaan sosiaalipolitiikkaan. Osa toimista on enemmän soft law -tyyppistä, osa taas hard law -tyyppisiä ohjauskeinoja. Ne eivät ole toisiaan poissulkevia, ja eri maissa prosesseihin kiinnitetään eri tavoin huomiota. Samoja sosiaalipoliittisia teemoja käsitellään usean prosessin alla samanaikaisesti.

Eurooppalaisen ohjausjakson myötä eurooppalaisen sosiaalipolitiikan tekemisestä avoimen koordinaation menetelmän ulkopuolella on tullut pysyvä ilmiö, joka on vasta hakemassa tarkempaa muotoaan. EU:n talouspolitiikan ohjausjakso ei ole tuonut selkeää suuntaa sosiaalipoliittiselle kehitykselle

EU:ssa. Suosituksia kuitenkin käyettään perusteluina rakenneuudistusten läpiviemiselle.

EU:n, ja erityisesti EMU:n, kehittymisen seuraava vaihe tulee määrittämään pitkälle myös sosiaalipoliittisen kehityksen suunnan. Mahdollisia kehityssuuntia on ainakin kaksi: Euroalue voi syventyä entisestään, jolloin sosiaalipoliittikan saralle luodaan mahdollisesti entistä enemmän yhteisiä standardeja. Myös paine luoda vakautusmekanismeja, esimerkiksi yhteisen työttömyysvaikutuksen muodossa, kasvaa. Toisaalta taas integraatio voi hidastua. Tämä kasvattaisi hallitusten välisen työskentelyn merkitystä ja samalla vahvistaisi AKM:n asemaa sosiaalipoliittikan työvälineenä. Nykyisessä poliittisessa tilanteessa euroalueen yhdentymisen näyttäisi todennäköisemmältä kehityssuunnalta.

Mahdollisia muutoksia tuo myös komission ajama sosiaalisten oikeuksien pilari, jota koskeva julkinen kuuleminen päättyi vuoden 2016 lopussa (EU-komissio 2017). Jäsenvaltiot pääsivät yksimielisyyteen pilaria koskevasta sisällöstä, ja sitä koskeva julistus hyväksyttiin Göteborgin sosiaalisessa huippukokouksessa. Pilarista ei tule juridisesti sitova, mutta on oletettavaa, että tuomioistuin tulee huomioimaan siinä mainitut oikeudet ja periaatteet oikeuskäytännössään.

EU:n, etenkin euroalueen, yhdentymisen takia on tärkeää tutkia käynnissä olevia prosesseja laajasti. Kehityssuunnista on hyvä käydä keskustelua myös kansallisella tasolla, kun euroalueen maiden yhteistyö tiivistyy entisestään. Tällä on vaikutusta myös kansallisen sosiaalipoliittikan liikkumatilaan.

VIITTEET

1 Asetuksia on uudistettu vuosien saatossa ja nykyään sosiaaliturvan koordinaatioasetuksia ovat 883/2004 sekä 987/2009. Euroopan unionin tuomioistuin on antanut vuosikymmenien aikana yli 500 koordinaatioasetuksia koskevaa päätöstä.

2 Budjettialijäämän tulee olla alle 3 % BKT:sta ja julkisen velan tulee olla alle 60 % BKT:sta.

3 Ylen 14.4.2016: Stubb vastasi EU-komission paimenkirjeeseen: Hoidamme hommat http://yle.fi/uutiset/stubb_vastasi_eu-komission_paimenkirjeeseen_hoidamme_hommat/8812374

4 Sopimus Euroopan unionin toiminnasta eli yksi Euroopan unionin perussopimuksesta

5 http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/2015-01-13_communication_sgp_flexibility_guidelines_en.pdf

6 Financial Times 28.7.2016: Brussels drops fines against Spain and Portugal for fiscal breaches <https://www.ft.com/content/dff5e6d2-540c-11e6-9664-e0bdc13c3bef>

7 Euractiv.com 30.9.2015 : European executive promises convergence on social rights, <http://www.euractiv.com/section/social-europe-jobs/news/european-executive-promises-convergence-on-social-rights/>

KIRJALLISUUS

Anttonen, Anneli & Sipilä, Jorma (2000) Suomalaista sosiaalipoliittikkaa. Tampere: Vastapaino.

Bekker, Sonja (2013) The EU's stricter economic governance: A step towards more binding coordination of social policies? WZB Discussion Paper, SP IV 2013-501. <https://ideas.repec.org/p/zbw/wzbpfe/spiv2013501.html>. Luettu 12.6.2016.

Daly, Mary (2006) EU social policy after Lisbon. *Journal of Common Market Studies* 44 (3), 461-481.

De Finance, Stanislas (2014) Country-

- Specific Recommendations: Scorecard for 2013. How far are the EU Member States meeting their European Council commitments? EPRS, European Parliamentary Research Service. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/536360/EPRS_STU\(2014\)536360_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/536360/EPRS_STU(2014)536360_REV1_EN.pdf). Luettu 8.4.2016.
- De la Porte, Caroline & Natali, David (2014) Altered Europeanization of pension reform during the Great Recession: Denmark and Italy compared. *West European Politics* 37 (4), 732–749.
- EU-komissio (2017) Accompanying the document Establishing a European Pillar of Social Rights. Commission Staff Working Document. SWD(2017) 201 final. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1494929441507&uri=CELEX:52017SC0201>. Luettu 7.5.2017.
- Eurostat (2015) Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurostat (2016) Europe 2020 Strategy Positive developments since 2008 in the EU on education, climate change and energy...but limited or no progress for employment, poverty and R&D. News release. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7566536/1-19072016-BP-EN.pdf/>. Luettu 19.7.2016.
- Hartlapp, Miriam (2015) EU governance on ageing: Older, wider and more influential than the OMCs. Teoksessa Jean-Claude Barbier, Ralf Rogowski & Fabrice Colomb (toim.) *The sustainability of the European Social Model*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 103–123.
- Kari, Matti & Kattelus, Mervi & Saari, Juho (2008) Sosiaalinen Eurooppa murroksessa. Euroopan unionin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Helsinki: Ulkoministeriön Eurooppatiedotus.
- Kiuru, Julia (2009) Euroopan yhteisöjen tuomioistuimien ja sosiaaliturvan sarja D: 1/2009 Sosiaalivakuutuksen ammatilliset lisensiaattitutkimukset. Turku: Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja. <https://www.utu.fi/fi/yksikot/soc/yksikot/sosiaalitieet/topsos/julkaisut/Documents/Julia%20Kiuru.pdf>. Luettu 12.5.2016.
- Kuivalainen, Susan & Palola, Elina (2013) Tuloerot ja köyhyys. Teoksessa Tapio Raunio & Juho Saari (toim.) *Euroopan paras maa? Suomen muuttuva asema Euroopan unionissa*. Helsinki: Gaudeamus, 89–113.
- Lehtinen, Sanna (2013) Julkisen sektorin apulaiset, kansalaisyhteiskunnan talkoolaiset. Suomen evankelis-luterilaiset seurakunnat Euroopan sosiaalirahaston projekteissa. Helsinki: Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta.
- Pakaslahti, Johannes (1999) EMU ja sosiaaliturva – syventyvän talousintegraation vaikutuksia. Teoksessa Rolf Myhrman (toim.) *Euroopan unionin syventyminen ja sosiaaliturva*. Julkaisuja 1999:2. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 15–35.
- Pakaslahti, Johannes (2011) Eurokriisi ja sosiaaliturva EU:ssa. Helsinki: Finanssi ja vakuutuskustannus Oy FINVA.
- Raunio, Tapio & Saari, Juho (2013) Johdanto. Teoksessa Tapio Raunio & Juho Saari (toim.) *Euroopan paras maa? Suomen muuttuva asema Euroopan unionissa*. Helsinki: Gaudeamus, 7–23.
- Sabel, Charles F. & Zeitlin, Jonathan (2010) Learning from Difference: The New Architecture of Experimentalist Governance in the EU. Teoksessa Charles F. Sabel & Jonathan Zeitlin (toim.) *Experimentalist Governance in the European Union: Towards a New Architecture*, Oxford: Oxford University Press, 1–28.
- Terpan, Fabian (2015) Soft Law in the European Union – The Changing Nature of EU Law. *European Law Journal* 21, 68–96.
- Vandenbroucke, Frank & Vanhercke, Bart (2014) A European Social Union: 10 tough nuts to crack. Background report for the Friends of Europe High-Level Group on ‘Social Union’. Brysseli: Friends of Europe <http://www.friendsofeurope.org/media/uploads/2014/10/03-03-14-Report-SocialUnion-FINAL-V-2.pdf>. Luettu 7.7.2016.
- Zeitlin, Jonathan & Vanhercke, Bart (2014) Socializing the European Semester? Economic Governance and Social Policy Coordination in Europe 2020. The Swedish Institute for European Policy Studies, Report No. 7. Tukholma: EO Grafiska AB.